

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

*НІЦЕНКО В.С., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ*

Розглянуто динаміку, сучасний стан і перспективи розвитку ринку продукції птахівництва в Україні. Виділено найбільші компанії з виробництва продукції птахівництва та її переробки.

The dynamics, current state and prospects of development of the poultry market in Ukraine were considered. The largest companies of poultry production and processing were allocated.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Агропромисловий комплекс України складна система взаємопов'язаних і доповнюючи одна одну галузь економіки. В скрутних умовах господарювання, особливо при фінансовій кризі, важливим є визначення вектору розвитку вітчизняного сільгосптоваровиробництва. В зв'язку з подорожчанням основних видів продукції тваринництва (свинини, яловичини), перехід населення нашої країни на більш дешеві її види є цілком закономірним (курятину, гусятину, індичатину, тощо), що й зумовлює розвиток галузі птахівництва в ринкових умовах та її подальше зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наукових працях вітчизняних науковців та спеціалістів знайшли свої відображення питання, пов'язані з продовольчою безпекою та забезпеченістю населення м'ясом (О.І. Гойчук, О.В. Мазуренко, В.Я. Месель-Веселяк та ін.), теоретичними та практичними аспектами виробництва м'яса та формування його ринку (В.Я. Амбросов, В.Г. Андрійчук, П.С. Березівський, М.Я. Дем'яненко, М.В. Зубець, М.Г. Лобас, В.Я. Месель-Веселяк, С.І. Михайлов, О.М. Оніщенко, М.М. Рудий, П.Т. Саблук, О.В. Шкільов та ін.). Відповідні проблеми розкриваються в працях наведених авторів.

Формулювання цілей статті. Дати оцінку розвитку ринку продукції птахівництва, проаналізувати діяльність найбільших

операторів даного ринку – агрохолдингів, та надати пропозиції з подальшого розвитку ринку продукції птахівництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Птахівництво – скоростигла галузь, що дає можливість протягом операційного року чотири і більше разів обернути оборотні кошти.

Зі зростанням населення планети постає проблема забезпечення його відповідними екологічними видами продукції сільського господарства, в тому числі продукцією тваринництва і птахівництва зокрема. Найбільшими виробниками м'яса птиці (у забійній вазі) у 2009 р. – понад 10000 тис. т, – є США (18952,8 тис. т), Китай (16437) та Бразилія (10385,3 тис. т). На країни Євросоюзу приходить 11914,4 тис. т, при чому більше 1000 тис. т виробили такі країни, як: Великобританія, Іспанія, Італія, Німеччина, Польща і Франція. В середньому на одну країну Євросоюзу припадає 441,2 тис. т. В Україні за цей же період вироблено 1167,8 тис. т у живій вазі і 894,2 тис. т у забійній вазі (дані табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка розвитку галузі птахівництва в Україні за 1990-2010рр.*

Роки	Поголів'я, млн. гол.	Виробництво		Середні ціни реалізації		Рентабельність виробництва,%	
		м'яса (у живій масі), тис. т	яєць, млн. шт.	м'яса, грн./т	яєць, грн./тис. шт.	м'яса**	яєць
1990	255,1	944,2	16286,7	2148,0	99,3	17,0	27,2
2003	147,4	432,4	11477,1	4803,0	193,2	11,0	18,5
2004	142,4	502,6	11955,0	4907,0	238,3	12,6	15,2
2005	152,8	657,8	13045,9	5079,0	251,8	37,3	23,5
2006	162,0	781,6	14234,6	4480,0	192,7	27,8	-6,8
2007	166,5	903,3	14062,5	7315,0	274,4	42,1	9,1
2008	169,3	1030,6	14956,5	8774,0	377,4	58,6	13,0
2009	177,6	1167,8	15907,5	10888,0	403,9	15,4	13,1
2010	191,4	1224,8	17052,3	10494,5	470,6	-4,4	18,6
2010 р. у % до:						2010 р. (+,-) до:	
1990 р.	75,0	129,7	104,7	488,6	473,9	-21,4	-8,6
2005 р.	125,3	186,2	130,7	206,6	186,9	-41,7	-4,9
2009 р.	107,8	104,9	107,2	96,4	116,5	-19,8	5,5

* Джерело: Розраховано за даними [1, 2]

** З урахуванням дотацій

Беззаперечним лідером у виробництві яєць являється Китай – 539423 млн. шт. США виробило всього 16,7%, Індія – 10,3% і Японія –

7,7% порівняно з Китаєм. Країни об'єднаної Європи виробили 113693 млн. шт., що майже у 5 разів менше, ніж світовий лідер. В Україні – 15857 млн. шт., що є не високим показником, хоча й вищим за найбільшого виробника Європи – Францію на 3,6%.

Найбільшими виробниками м'яса птиці в Україні являються зони Степу і Лісостепу, де зосереджено найбільша частка птахофабрик. На їх частку приходиться 39,5% і 49,4% відповідно. При чому, якщо у 1960 р. на господарства населення приходилося біля 75% всього поголів'я птахів, 1990 р. – 46%, 2000 р. – 78%, то в 2009 р. – 19%. Як бачимо виробництво переходить на промислову основу, виробниками якого є сільськогосподарські підприємства, частка яких у 2009 р. становила – 81%. Подібна ситуація спостерігається і з вирощуванням птиці у живій вазі.

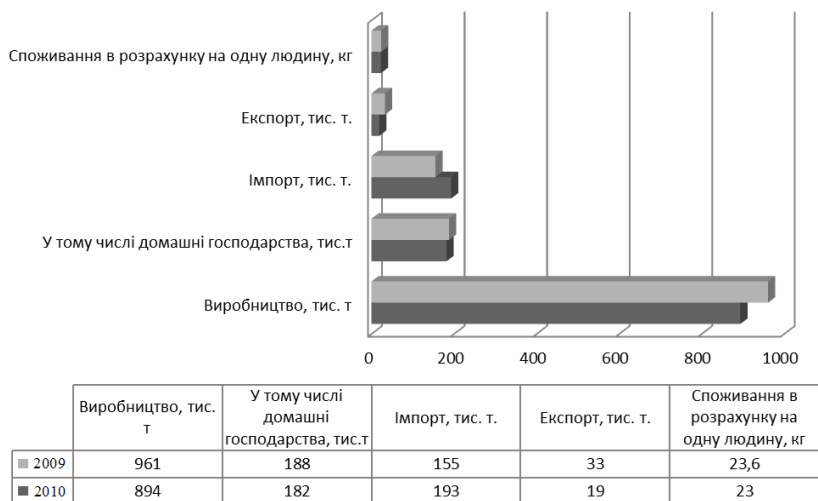
До п'ятірки областей-лідерів за виробництвом м'яса сільськогосподарської птиці в спеціалізованих птахівницьких підприємствах у 2010 році були: Черкаська (35,4%), Дніпропетровська (17,3%), Київська (15%) області, АР Крим (9,1%) та Львівська область з часткою виробництва 5% від загального об'єму.

Виробництво продукції птахівництва економічно ефективне, про що свідчать дані таблиці 1. Оскільки приведена інформація характеризує кінцеві результати виробництва з урахуванням дотацій, то без останніх – збитковість ведення даної галузі. Так, за 2009 р. без дотацій збитковість виробництва склала 22,5%, з дотаціями – +15,4%. Отримані дотації дають можливість вийти на рівень простого, але не розширеного відтворення.

На даний момент виробництвом яєць в Україні, більшою мірою, займаються великі аграрні холдинги. Так званих «домашніх» яєць на ринку сьогодні не більше 30%. Тоді як ще 5 років тому хорошу конкуренцію птахофабрикам, а точніше 50% на 50%, складали саме господарства населення. Крупних гравців на яєчному ринку в 2010-му можна перерахувати по пальцях, говорять експерти. Саме великі підприємства і диктують цінову політику в Україні [6].

Підвищення ціни реалізації продукції птахівництва, на нашу думку, зумовлено декількома причинами: по-перше, зняттям дотацій, по-друге, зростанням витрат на матеріально-технічні ресурси і по-третє, зниженням рентабельності виробництва.

Найбільшу питому вагу в виробництві м'яса птахів займає м'ясо бройлерів. Основні показники ринку останнього наведено нижче (рис. 1).

Рис. 1. Основні показники ринку м'яса бройлерів в Україні в 2009-2010 рр.*

*За даними асоціації «Союз птахівників України» та оцінками операторів

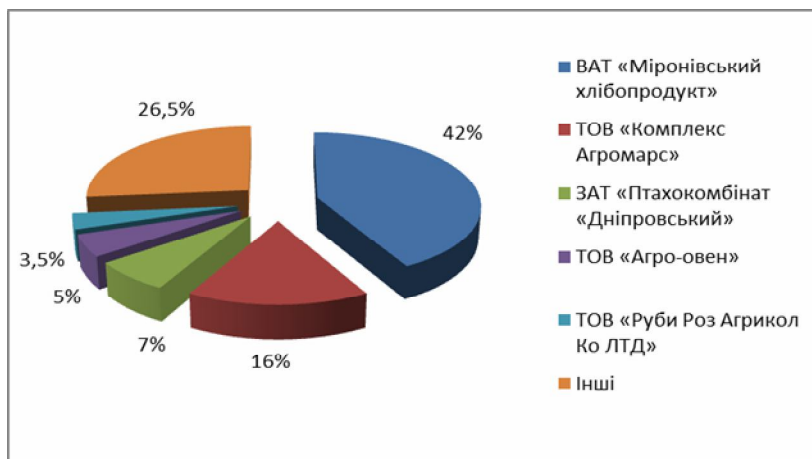
За підрахунками науковців ННЦ ІАЕ основна ставка забезпеченості населення України м'ясом птиці робиться на розвиток великотоварного виробництва у сільськогосподарських підприємствах, де вже в 2015 р. та 2020 р. передбачено їх збільшення відповідно в 1,5-1,7 раза [2, с. 262]. У 2015 р. за даними М.В. Зубця та ін. виробництво м'яса птиці зростає до 1606 тис. т [3, с. 558].

Ситуація, що склалася, потребує створення замкнутого циклу виробництва продукції птахівництва, що стає можливим при інтеграції сільськогосподарських, переробних, збутових та ін. підприємств в єдиний вертикально-інтегрований комплекс. До таких підприємств відносяться агрохолдинги. Серед останніх найбільшими виробниками курятини і яєць курячих є Міронівський хлібопродукт, Авангард, Пан Курчак та ін.

Характерною рисою ринку виробництва м'яса і м'ясопродуктів є домінуюче становище за обсягом і вартості виpusненої продукції

виробників м'яса і субпродуктів птиці в умовах високої конкуренції між ними.

Так, найбільших виробників курятини за результатами 2009 р. є 5 агрокомпаній (рис. 2).

Рис. 2. Структура найбільших виробників курятини по результатам 2009 р.*

*Дослідження автора

Провідними виробниками як у 2009 р., так само і в 2010 р., є ВАТ «Міронівський хлібопродукт», ТОВ «Комплекс» Агромарс», ЗАТ «Птахокомбінат «Дніпровський», ТОВ «Агро-Овен», ТОВ «Рубі Роз Агрикол Ко., ЛТД».

Характеристика найбільших виробників продукції птахівництва в Україні представлена в табл. 2.

Компанія «Аграрний Холдинг Авангард» виробляє близько 26% від загального обсягу виробництва курячих яєць в Україні (43% від загального обсягу яєць, вироблених промисловим шляхом) і 79% від загального обсягу сухих яєчних продуктів, вироблених в Україні в 2010 році. Виробничі об'єкти компанії «Аграрний Холдинг Авангард» розташовані в 14 з 24 регіонів України, а також в Автономній Республіці Крим (дані табл. 2).

На виробничих підприємствах Компанії «Аграрний Холдинг Авангард» міститься найбільше поголів'я курей-несучок в Україні. На

кінець 2010 року загальна чисельність поголів'я Компанії «Аграрний Холдинг Авангард» склала 24 253 тис. голів. Компанія Авангард експортує свою продукцію в Казахстан, Грузію, Ірак, Сірію, Туреччину та Молдову. Частка експорту яєць в Україні складає 52%.

Афільована з найбільшим на Україні виробником яєць і яєчних продуктів агрохолдингом Авангард компанія Omtron домовилася про придбання за 24,9 млн дол. частини активів одного з найбільших в США переробників домашньої птиці Townsends Inc, повідомила американська компанія.

Таблиця 2

Характеристика найбільших виробників продукції птахівництва в Україні (вибіркові дані)*

Підприємство	Виробнича спеціалізація	Структурні підрозділи	Регіон (область функціонування)	Види продукції	Торгові марки (бренди)
Авангард	Виробництво яєць та яєчних продуктів	19 фабрик для кур-несучек	Івано-Франківська, Хмельницька, Черкаська, АР Крим, Миколаївська, Херсонська, Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Київська, Харківська, Кіровоградська, Чернівецька	Яйця курячі (білі та коричневі). Сухі продукти: сухий яєчний порошок, сухий яєчний жовток, альбумін, сухий знепукрений білок зі здатністю до збивання	Квочка, Organic Eggs
		6 комбикормових заводів			
		Завод по переробці яєць			
		3 репродуктори			
		9 зон дорощування молодняка			
Проекти (Авіс і Чернобаївське)					
3 склади тривалого зберігання яєць					
ПАТ «Миронівський хлібопродукт»	Виробництво і реалізація м'яса курятини, гусятини та продуктів їх переробки	3 птахофабрики з розведення курчат-бройлерів	Івано-Франківська, Черкаська, АР Крим, Херсонська, Дніпропетровська, Донецька, Київська	Виробництво комбикорму, напівфабрикатів, інкубаційних яєць, охолодженої курятини	Наша ряба, Фуа Гра, Легко!, Бацьшинський, Європродукт
		3 птахоферми			
		2 фабрики напівфабрикатів швидкого приготування			
		6 комбикормових підприємств			
ТзОВ «Агропромислова група «Пан Курчак»	Виробництво і реалізація м'яса курятини та продуктів її переробки	ПП «ЗАК», ТзОВ «Агротехніка», ТзОВ «Агідель», ТзОВ «Птахокомплекс «Губин», ТзОВ «ВМПГ», ТзОВ «Українські торгівельні мережі»	Волинська	Тушки курчати-бройлера, напівфабрикати і субпродукти	Пан Курчак, Ковбаса Волинська Агрокорм, Волинь продукт, М'ясна точка

* Джерело: досліджено автором на основі публічної інформації

ПАТ «Миронівський хлібопродукт» володіє чотирма бройлерними птахофабриками, двома фермами з розведення батьківського поголів'я та виробництва інкубаційних яєць, має три комбікормових заводи та низку елеваторів для зберігання насіння соняшника, зернових та олійних культур. При кожній з птахофабрик агрохолдингу працює переробний завод, їх сумарна потужність понад 3,6 млн голів курчат-бройлерів на тиждень для виробництва 29 тис. тонн м'яса на місяць.

До складу найбільшого в Україні та Європі сучасного комплексу «Миронівська птахофабрика» входять інкубатор і переробний завод, потужністю переробки близько 220 тис. т курятини на рік.

Як провідний виробник курятини в Україні, згідно з даними Держкомстату України, ПАТ «Миронівський хлібопродукт» у 2010 році виробив близько 50% промислової курятини.

ТЗОВ «Агропромислова група «Пан Курчак» спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур (ПП «ЗАК»), виробництві і реалізації комбікормів (ТЗОВ «Агротехінка»), утриманні батьківського стада, інкубації курчат-бройлерів (ТЗОВ «Агідель»), вирощуванні курчат-бройлерів, виробництві м'яса птиці (ТЗОВ «Птахокомплекс «Губин»), виробництві ковбасної продукції і копченостей (ТЗОВ «ВМП») та мережі фірмових магазинів «М'ясна точка» (ТЗОВ «Українські торгівельні мережі»).

ТЗОВ «Птахокомплекс «Губин» – найбільший підрозділ Агропромгрупи «Пан Курчак», який функціонує в цілому ряді районів Волинської області. У складі комплексу діють 5 відгодівельних ферм, річна потужність яких в 2010 році склала понад 13 тис. тон м'яса птиці в живій вазі. У 2011 році об'єм виробничих приміщень і високотехнологічне обладнання дозволяють вирощувати до 6 236 тис. голів курчат.

Підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва в умовах глобалізації української економіки – одне із пріоритетних завдань сьогодення. Виконання поставлених завдань можливе при великих капітальних вкладеннях в дану галузь АПК. Залучення інвестицій дає змогу вести розширене відтворення виробництва, впроваджувати новітні досягнення науки і техніки, створювати нові робочі місця на селі, забезпечувати зростаючий

попит на відповідну продукцію.

Компанія «Миронівський хлібопродукт» інвестує 350 млн. дол. у будівництво птахокомплексу в Ладизині Вінницької області в 2011 році. Крім того, до кінця року компанія введе в експлуатацію зерносховища, які є частиною птахокомплексу. На повну потужність перші 2 виробничі лінії птахофабрики вийдуть в 2015 році.

Велика концентрація земельних угідь, вартість основного і оборотного капіталу сприяють виходу агрохолдингів на іноземні фондові біржі, отриманню кредитів від міжнародних фінансових організацій за ставками, нижчими, ніж на вітчизняному ринку грошових капіталів.

У 2008 році компанія «Миронівський хлібопродукт» продала в Лондоні в рамках IPO близько 19,4% своїх акцій за 323 млн. дол., після чого інвесторам були продані ще близько 3% акцій. У 2010 р. компанія залучила ще 165 млн. дол. в ході вторинного публічного розміщення акцій на Лондонській фондовій біржі.

Агрохолдинг «Авангард» у 2008 р. випустив в обіг безвідкличні 5-річні облігації на суму 200 млн. грн. (25,974 млн. дол.). В результаті IPO на Лондонській фондовій біржі в травні 2010 р. компанія залучила 208 млн. дол. 29 жовтня 2010 р. компанія розмістила свроблігації на суму 200 млн. дол. з терміном погашення 29 жовтня 2015 р.

Список інструментів для інвестування незабаром може бути розширений за рахунок українських депозитарних розписок.

Базовим активом нового для локального фондового ринку інструменту стануть цінні папери іноземних емітентів –. Експерти вважають, що більш актуальним є випуск депозитарних розписок на акції компаній, що мають активи в Україні, таких як Авангард або Миронівський хлібопродукт. Але для цього необхідно розробити механізм випуску та обігу розписок.

Локальний фондовий ринок отримає новий інструмент – українські депозитарні розписки (UDR), якщо Верховна рада схвалить проект № 7462 позафракційного депутата Юрія Полунесва про внесення змін до закону Про цінні папери та фондовий ринок. Зареєстрований документ визначає UDR як іменний цінний папір, що засвідчує право її власника на користування певною кількістю цінних

паперів іноземного емітента, які є базовим активом української депозитарної розписки [5].

Висновки. Проведені дослідження дають можливість зробити наступні висновки:

— зростання виробництва продукції птахівництва до рівня 1990 р. і вище стало можливим за рахунок будівництва в Україні технологічно нових, забезпечених сучасною технікою і обладнанням птахофабрик, птахокомплексів;

— надходження інвестицій та інноваційний розвиток галузі став можливим завдяки розбудові інфраструктури ринку агрохолдингами;

— будівництво нових птахофабрик, птахокомплексів на селі надає нові робочі місця, підвищує матеріальну забезпеченість селян;

— в рамках розвитку глобалізаційних процесів стає можливим вихід вітчизняних агрохолдингів на іноземні ринки, придбання, злиття і поглинання вітчизняних і зарубіжних конкурентів.

Подальший розвиток ринку продукції птахівництва в Україні — це передусім створення конкурентоспроможної галузі сільського господарства і зміцнення національної економіки зокрема.

Література

1. Сільське господарство: зведені показники (1990-2010 рр.) [Електронний документ] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.]; за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.

3. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Степу України / редкол.: М.В. Зубець (голова) та ін. – К.: Аграрна наука, 2010. – 986 с.

4. Агрохолдинг Авангард занял второе место в мире по производству яиц [Электронный документ] / Агентство Промышленных Новостей. – Режим доступа: <http://www.apn-ua.com/>.

5. Акції зарубіжних гігантів хочуть продавати в Україні [Електронний документ] / Коммерсантъ-Україна. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/>.

6. Українські кури несуть «золоті» яйця [Електронний документ] / Український Бізнес Ресурс. – Режим доступу: <http://ubr.ua/>.